

JENNY EDKINS • **Kayıp**

JENNY EDKINS 1997'de Aberystwyth Üniversitesi'nde doktorasını tamamladıktan sonra 2004 yılında Uluslararası Siyaset profesörü oldu. Çeşitli üniversitelerde ders verdi, bazı kuruluşlara danışmanlık yaptı, çeşitli yayınevleri ve dergilerin yayın kurullarında yer aldı. Muhtelif sebeplerle kaybolan-kaybedilen insanların toplumsal ve kültürel açıdan ele alınması, yerinden edilenler gibi konularda uzmanlaşan Edkins, travma, hafıza çalışmaları ve estetik gibi alanlarda da çalıştı. Aberystwyth Üniversitesi'nde ders veren Edkins'in kitaplarından bazıları: *Poststructuralism and International Relations*; *Trauma and the Memory of Politics*; *Whose Hunger? Concepts of Famine, Practices of Aid*; *Face Politics*.

Missing. Persons and Politics

© 2011 Cornell University

Bu kitabın yayın hakları Nurcihan Kesim Lisans ve Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 2395 • Bugünün Kitapları 213

ISBN-13: 978-975-05-2105-8

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JENNY EDKINS

Kayıp

İnsanlar ve Politikalar

*Missing
Persons and Politics*

ÇEVİREN *Zeynep Atamer*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER	9
ÖNSÖZ	13
GİRİŞ	25
Batılı birey.....	27
Aranmayan kayıplar.....	31
Yeri doldurulamayacaklar olarak insanlar.....	36
Kayıpları kategorize etmek.....	42
BİRİNCİ BÖLÜM	
KAYIPLAR, MANHATTAN	47
Kayıpları aramak.....	50
Çoktan görünmez olanlar.....	58
Tanıklık etmek, yas tutmak, protesto Etmek.....	66
9/11 sonrası yaşam.....	76
İKİNCİ BÖLÜM	
YERİNDEN EDİLMİŞ İNSANLAR, SAVAŞ SONRASI AVRUPA	85
Özgürlüğe kavuşma.....	87
Kampları düzenlemek.....	92

Kayıpların yerini belirlemek	103
Ortadan kaybolmayı seçmek	111

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAYIP ARAŞTIRMA BÜROLARI	119
Planlama şeması	121
Kayıp araştırma düzeneği	126
Merkezî Kayıp Araştırma Bürosu	138
Düşman milletler	144
Uluslararası Kayıp Araştırma Bürosu (ITS) arşivinin açılması	151

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAYIP KİŞİLER, LONDRA	165
Esirgenen bilgi	169
Felaket mağdurunu kimliklendirme	178
Cezai soruşturma	186

BEŞİNCİ BÖLÜM

ADLİ TEŞHİS	203
Kayıp yakınları	208
Toparlanma süreci	220
Adli kimliklendirme	225
Bedenin yasını tutmak	234

ALTINCI BÖLÜM

GÖREV ESNASINDA KAYBOLANLAR	243
Fromelles'teki toplu mezarlar	248
Askerî personelin izini sürmek	258
Hastane aramaları	265
Tarihî düzeltilmeler	273

YEDİNCİ BÖLÜM

ORTADAN YOK OLANLAR, ARJANTİN	283
Plaza de Mayo anneleri	287
Aparición con vida! Sağ salim geri istiyoruz!	298

SEKİZİNCİ BÖLÜM

MÜPHEM KAYIP	317
Haklarında kayıp bildiriminde bulunulan kimseler	319
Daimi arayış.....	332
Ortadan yok olan çocuklar.....	339
SONUÇ	353
KAYNAKÇA	361

TEŞEKKÜRLER

Kayıplar üzerine yazdığım bu kitabı bitirirken, bu süreçte bana yardımcı dokunan insanların tam bir listesini çıkartamadığım için bir parça utanıyorum. David Edkins bir keresinde Londra'daki bir kafede gördüğü alıntıyı aktarmıştı: “Mutluluk, sağlıklı olmak ve kötü bir hafızaya sahip olmaktır.” İkincisinden payıma düşeni aldığım kesin ve eğer mazeret sayılırsa, kitabın yazım aşamasının bu denli uzun sürmüş olmasının yegâne mazereti de budur.

Kew'deki Birleşik Krallık Ulusal Arşivi çalışanları, Londra'daki Kızılhaç Müzesi ve Arşivi'nden Emily Oldfield, New York'taki Birleşmiş Milletler arşivlerinden Ndahambelela Herttha Lukileni ve ekibi, Ocak 2009'da Kraliyet Savaş Müzesi'nde gerçekleştirilen “Kampların ve Zorla Çalıştırılmanın Ötesinde” konferansının katılımcıları, özellikle Paul A. Shapiro, Lynne Taylor ve Nancy Hamlin Soukup, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki kayıplar ve yerinden edilmiş insanlar üzerine yürüttüğüm araştırmalar sırasında bana en çok yardımcı olanlardı. Aberystwyth'deki tarihçi meslektaşlarım desteklerini esirgemediler ve beni yüreklendirdiler; özellikle uzmanı olmadığım konularda bana yüce gönüllülükle yardım eden ve kapsamlı yorumlarda bulunan R. Gerald Hughes. Maja Zehfuss, Almanca

belgelerden fazlasında yardımını esirgemedi. Bu belgeler üzerine Hester Hardwick, Susan Lillienthal, Debbie Lisle ve Andreja Zevnik ile son derece verimli sohbetlerim oldu. Aberystwyth Üniversitesi Araştırma Fonu'nun hibe desteği arşiv çalışmasını mümkün kıldı.

New York, özellikle de Manhattan, hakkındaki bölümler yine Aberystwyth Üniversitesi tarafından fonlanan ve Mart 2002 ile Haziran 2007 arasında gerçekleştirdiğim bir dizi ziyaret sonrası yazıldı. Kendi ziyaretlerim yanı sıra New York'a giden arkadaşlarım ve meslektaşlarımdan da belli bazı yerlerin fotoğraflarını çekmelerini ve bazı eserleri getirmelerini istedim. Michael Feldshuh, Malcolm Hamer, Colleen Kelly, Laura Kurgan, Jan Ramirez ve Michael Schulan ile kimi konular üzerinde tartışmalar yaptık. Birinci ve Beşinci bölümlerde anlatılanların bir kısmı editörlüğünü Elizabeth Dauphinee ile Cristina Masters'in yaptığı *Living, Dying, Surviving: The Logics of Biopower and the War on Terror* adlı kitapta "Missing Persons: Manhattan 2001" başlığıyla yer almıştı (New York: Palgrave, 2006). Aynı bölümlerde "Ground Zero: Reflections on Trauma and In/distinction", *Journal for Cultural Research* 8, no. 3 (Temmuz 2004), s. 247-70 ve "The Rush to Memory and the Rhetoric of War," *Journal of Political and Military Sociology* 31, no. 2 (Kış 2003), s. 231-51 makalelerinden de faydalandım.

Londra'daki bombalı saldırılarla ilgili ilk çalışmamı 2005 yılında Londra'daki Birbeck Koleji'nde gerçekleştirilen "Terör Zamanında Londra: Mukabele Siyaseti" isimli uluslararası konferansta sunmuştum. O gün Londra'da, daha sonra da başka yerlerde, toplantının düzenleyicileri Angharad Closs Stephens ve Nick Vaughan-Williams ve diğer katılımcılarla ilginç tartışmalarımız oldu. Marie Fatayi-Williams'a sadece gerçekleştirdiğimiz sohbetler için değil, geniş anlamıyla çalışmasından dolayı özellikle teşekkür etmek isterim. Lucy Easthope, felaket sonrası planlama konusundaki deneyimlerini paylaştı benimle. Dördüncü Bölüm'de ele alınan konuların bir kısmı ilk olarak "Biopolitics, Communication, and Global Governance", *Review of International Studies* 34, no. S1 (Ocak 2008), s. 211-32'de ya-

yımlandı. Mick Dilon bu bölümün taslağını okudu; bunu mecazen bir iki kadeh viski eşliğinde bir sohbet takip etti.

Aberystwth'ten Lucy Taylor ve Vassar Koleji'nden Katherine Hite, Latin Amerika üzerine uzmanlıklarını benimle paylaştı ve Arjantin üzerine yazdıklarım hakkında itinalı yorumlar yaptılar; Naeem Inayatullah'ın benzersiz yorumları, çalıştığım kitap hakkındaki farkındalığımı arttırdı; Himadeep Muppidi ve öğrencileri perspektifimin özgünlüğünün farkına varmamı sağladı; Tim Edkins, Rancière'den faydalanmam için teşvik edici oldu; Simona Rentea kayıplarla ilgili birikimini benimle paylaştı; Véronique Pin-Fat ve Tom Lundborg, nerdeyse son halini almış taslakları okudu ve can alıcı geri bildirimlerde bulundu. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerimle Aberystwyth'ten mezun öğrenci çevresi bana sağlam okuma önerileri sunan, daimi bir ilham kaynağı. Eleştirel ve Kültürel Politikalar Grubu'nun üyeleri, bölümlerarası Performans ve Politikalar Grubu ile Uluslararası Politikalar Bölümü'nün gayriresmî yazı grubu süreç içinde çalışmalarımı okudular ve yorumlar yaptılar. Kitapta geliştirdiğim fikirlere ilişkin makaleler, başkaları yanı sıra, Uluslararası Çalışmalar Derneği'nin konferanslarında, Rhode Island'daki Brown Üniversitesi'nde, Toronto'daki York Üniversitesi'nde, New York eyaletindeki Vassar Koleji'nde, Birleşik Krallık'taki Durham, Hull, St. Andrews, Warwick üniversitelerinde sunulmuş; katılımcılar yapıcı ve her zaman teşvik edici yorumlarda bulunmuştur.

Geçen yıllar içinde, başka pek çok insan da çalışmalarımı okudu ve farklı versiyonları üzerine yorumlar yaptılar; birçokları da düşüncemi etkiledi. Umarım burada isim isim zikremediğim için beni bağışlarlar; hepsine teşekkürü borç bilirim. Entelektüel bilginin değeri apayrı olmakla birlikte belki de en çarpıcı olan, ne kadar çok insanın o ya da bu şekilde kayıp insanlara dair bir hikâyesinin olduğunu ve insanların projeyi destekleme istekliliğini görmektir. Son olarak, bu kitap son halini büyük oranda Roger Haydon'un ödünsüz kararlılığına, Cornell University Press'in iki anonim eleştirmenine ve Ange Romeo-Hall ile Marian Rogers'ın titiz asistanlığına borçlu.

ÖNSÖZ

Savaş sonrası döneme ait arşivler üzerine çalışmamı bitirmek üzereyken sıra dışı bir belgeyle karşılaştım. Kayıp Araştırma Bürosu'nun, toplama kamplarında tutulduktan ve ölüm yürüyüşlerinden sonra çoğundan geriye iz kalmamış milyonları bulan kayıplarla ilgili raporları arasında bir tren kazasından bahsediliyordu.¹ 30 Mayıs 1945'te, yerinden edilerek Hannover yakınlarındaki Hildesheim'a götürülen insanları taşıyan tren, Vestfalya'daki Rheda İstasyonu çıkışında durdurulmuştu. Gece yarısını yaklaşık on geçe, bir başka tren bu trene çarpmış; dört kişi ölmüş, biri ağır olmak üzere yaralananlar olmuştu. Amerikan Hastanesi'ne kaldırılan ağır yaralının 24 Ağustos 1909 St. Petersburg-Rusya doğumlu olan ve Paris'te ikamet eden Serge Rafalovich olduğu tespit edilmişti. Ölen dört kişiden birinin kimliği de saptanmıştı. Kimliği saptanamayan üç kişi; otuz yaşlarında bir adam, kırk yaşlarında bir kadın ve yedi ya da sekiz yaşlarında bir oğlan çocuğuydu. Dört ceset 6 Haziran 1945'te gömülmek üzere Katolik Hastanesi'ne götürülmüştü. Ölenlerin kişisel eşyaları polise teslim edilmiş ve belediye başkanı tarafından saklanmıştı. Ölen üç kişinin kimliğini saptama çabaları sonuçsuz kalmış, her biri için kişisel özelliklerinin tanımlandığı detaylı birer form doldurulmuştu.

1 Rapor, Rheda, 30 Mayıs 1945, BM Arşivi, S-0413-0002-07.